

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ

НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

16 грудня 2021 року

Тернопіль 2021

УДК 08:37 (477)
Б 39

Б 39 Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців (м. Тернопіль, Україна, 16 грудня 2021 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, А. Janowski, Ф. І. Полянський, Г. І. Герасимчук, Н. Б. Стрийвус. Тернопіль: ТОКІППО, 2021. 437 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності фахівців», проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 16 грудня 2021 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 7 від 28 грудня 2021 р.)*

УДК 08: 37 (477)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК
ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК
ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ**

16 грудня 2021 року

навчальної діяльності учнів.....	c.179
Жирська Г. Я., Балабан М. І. Формування дослідницьких умінь учнів під час вивчення курсів природничої освітньої галузі в адаптивному циклі Нової української школи.....	c.184
Зюба Д. С., Лесковець О. Р., Якименко С. І. Формування світорозуміння у першокласників в умовах інноваційно-технологічного середовища.....	c.189
Квятковська А. О. Досвід впровадження змішаного навчання в коледжах України та за кордоном.....	c.195
Кириченко О. В., Самойленко О. А. Педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя до забезпечення наступності навчання дітей.....	c.199
Книш І. В. LLL-освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності та самореалізації обдарованої молоді за умов пандемії.....	c.203
Коваленко О. В., Новікова А. В. Особливості цілісності та безперервності професійно-особистісного розвитку спеціаліста сфери туризму.....	c.211
Костюк С. В. Фонд Анатолія Вихруща у Тернопільському обласному краєзнавчому музеї: педагогічний аспект.....	c.215
Крет Ю. В. Протидія булінгу в сучасних школах Тернопільщини.....	c.217
Криворучко О. В., Костюк Ю. В., Самойленко Ю. О. Регресійна модель якості процесу виробництва харчової продукції.....	c.222
Кудрич В. П. Сучасні тренди безперервної освіти.....	c.227
Кузнєцова Т. В., Костюкевич О. М. Проблеми та перспективи неперервної освіти здобувачів спеціальності 073 «Менеджмент».....	c.231
Dmytro Larin Socio-psychological aspect of personal security in the context of modern educational environment.....	c.237
Лебедик Л. В. Модель підготовки майбутніх соціальних працівників до проектування технологій соціальної роботи.....	c.239
Левицька Ю. І., Винничук О. Т. Організаційні конфлікти: причини і шляхи вирішення.....	c.243
Левицький В. Е. Взаємодія батьків та закладу дошкільної освіти у формуванні культурно-гігієнічних навичок.....	c.248
Лиса О. М., Априутес С. В. Безперервна освіта як пріоритетний напрямок підвищення професійної компетентності викладачів біології та хімії.....	c.251
Лісова З-О. В., Сеньовська Н. Л. Булінг в українських закладах загальної середньої освіти.....	c.256
Логвиненко М. О., Верещака В. В. Особливості перекладу афоризмів Оскара Уайльда в романі «Портрет Доріана Грея».....	c.261
Лопатка Г. Ф., Смуk Н. Р., Смерека Г. М. Формування здоров'язбережувальної компетентності учасників освітнього процесу....	c.264
Марценюк М. О., Вербина Ю. В. Теорія сновидінь у психології.....	c.269
Мацура Л. П., Шегедин Я. Ю. Історичний аспект та аналіз наукових	

Ю. К. Бабанський [0]. Тому розрізняють внутрішні спонукання і зовнішні спонукання. Внутрішня мотивація зумовлена пізнавальними потребами. Зовнішній факт полягає в тому, що засвоєння навчального матеріалу є не основною метою навчання, а одним із основних засобів досягнення інших цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2004. 512 с.
2. Истратова О.Н., Эксакусто Т.В. Большая книга подросткового психолога / изд. 3-е. Ростов н/Д: Феникс, 2010. 568 с.
3. Лук'янова М. Психологія навчальної мотивації школярів. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2006. №3/4. С. 26–32.
4. Матюхина М.В. Мотивация учения младших школьников. М.: Педагогика, 1984. 144 с.
5. Токаленко П.О. Развитие мотивации учнів на уроках правознавства засобом ігрової діяльності. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2(1). С. 183–189.

УДК 372.08

Жирська Галина Ярославівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної біології та методики
навчання природничих дисциплін
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка, м. Тернопіль;
Балабан Марія Іванівна,
студентка магістратури спеціальності
014.015 Середня освіта (Природничі науки),
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСІВ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В АДАПТИВНОМУ ЦИКЛІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В умовах євроінтеграційних процесів, які відбуваються сьогодні в Україні, важливою проблемою стає проблема реформування загальної середньої освіти на засадах Концепції Нової української школи. Виклики часу

зумовили розроблення такої освітньої парадигми, яка проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [1]. Вагомим внеском у навчання учнів є розробка змісту й методики навчання з урахуванням нових Державних стандартів, оновлених навчальних програм для учнів загальноосвітньої школи.

Головна мета вивчення інтегрованих курсів природничого спрямування («Пізнаємо природу», «Природничі науки», «Довкілля») в адаптивному циклі нової української школи полягає у формуванні у підлітків інтересу до природи, розвиток умінь з її пізнання та закладання фундаменту для розуміння цілісної природничо-наукової картини світу та формування природничо-наукової компетентності. Компетентність розуміється як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлень, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці.

У зв'язку з цим особлива увага в процесі вивчення навчальних предметів природничої освітньої галузі повинна приділятися проведенню з учнями спостережень, дослідів, екскурсій, практичних занять, проєктів, які є обов'язковою ланкою педагогічного процесу, оскільки забезпечують в певній мірі зв'язок навчання з життям, забезпечують можливість застосування теоретичних знань для формування практичних умінь і навичок («вчитися», спостерігати, експериментувати, моделювати тощо) як важливих складових природничо-наукової компетентності.

Щоб учні мали змогу одержати глибокі та міцні знання, щоб у них були сформовані важливі практичні вміння, необхідна чітка узгодженість діяльності вчителів природничих дисциплін у застосуванні різноманітних видів навчального дослідження на основі дослідницьких методів та розв'язання різноманітних наукових та життєвих проблем природничого змісту. Для цього необхідно сформувати в учнів відповідні дослідницькі вміння, які становлять

особливу специфічну групу пізнавальних умінь, характерних для навчальних предметів природничої освітньої галузі.

Найефективнішою в навчанні п'ятикласників буде така система навчального дослідництва, в якій методи, прийоми і засоби відображатимуть сучасні методи пізнання. Це дасть змогу відтворювати досліди, що становлять основу природничих наук; встановлювати важливі кількісні закономірності й вимірювати основні фізичні величини, які вивчаються в школі; показувати важливі аспекти практичного використання природних явищ.

Уміння, з допомогою яких учень самостійно виявляє суттєві ознаки об'єктів і явищ природи, виявляє умови перебігу процесів, шукає невідомі йому методи вимірювання, відносять до типу дослідницьких. Вони формуються, застосовуються і розвиваються під час спостережень, експериментування, моделювання. Дослідницькі вміння слід розвивати у школярів необхідно поступово, починаючи з основної школи, залучаючи їх до спостереження демонстрованих об'єктів і заохочуючи їх до більш самостійної експериментальної діяльності, переходячи від пасивних до активних методів навчання, від фронтальних до групових та індивідуальних форм роботи. Це досягається застосуванням різних видів навчального експерименту.

Спостереження є одним з основних методів вивчення природи, в ході якого учні засвоюють наукові факти, емпіричні поняття, що відображають суттєві ознаки певних об'єктів та явищ природи, і отримують базу для формулювання важливих висновків та загально біологічних узагальнень. Спостереження – це цілеспрямоване, безпосереднє, чуттєве сприйняття об'єктів живої і неживої природи з метою формування правильних уявлень і понять, умінь і навичок. Спостереження дозволяють сформулювати конкретні і образні уявлення і поняття про навколишню дійсність і на цій основі розвивати логічне мислення усну і писемну мову школярів. Вони сприяють формуванню основ наукового світогляду переконують дітей в постійній зміні і розвитку природних

явищ, їх взаємозв'язку і закономірності всього, що відбувається в природі, матеріальності світу і єдності природи.

Спостереження допомагає формувати одну із важливих якостей особистості – спостережливість, яка пов'язана з вихованням стійкої уваги, розвитку пам'яті, допитливості, вмінням встановлювати зв'язки між природними явищами. Правильно організовані спостереження допомагають вихованню таких необхідних якостей як працелюбство, акуратність, дисциплінованість, почуття відповідальності перед колективом, бережливе відношення до приладів, шкільного майна, сприяє волі, наполегливості в досягненні мети, розвиває ініціативу і наполегливість. У дітей розвиваються навички по роботі з метеорологічними приладами, моделями, вміння, необхідні для оформлення записів про погоду, складання і читання діаграм. Всі ці вміння мають велике значення в підготовці учнів до практичної діяльності.

На основі аналізу методичної літератури сформульовано алгоритм дій учнів (навчальних прийомів), що складають метод спостереження:

- ознайомлення із завданням та усвідомлення мети діяльності;
- розгляд об'єкта або явища загалом;
- вибір ознак об'єкта для вивчення згідно завдання;
- розгляд ознак об'єкта або явища візуально або за допомогою збільшуваних приладів;
- виявлення суттєвих особливостей та їх фіксація;
- формулювання висновку про ознаки об'єкта або сутність явища.

Вважаємо, що саме такої послідовності дій можна дотримуватися під час організації спостереження у процесі вивчення природничих дисциплін як на уроках, так і на екскурсіях і під час позаурочної роботи.

Експеримент – вивчення (цілеспрямоване, чуттєве, безпосереднє) об'єктів і явищ природи у спеціально створених умовах для виявлення умов перебігу процесів або їхнього впливу на об'єкти природи. Залежно від форми організації учнівський експеримент класифікують: демонстраційний експеримент,

лабораторні дослідження (фронтальні, групові, індивідуальні), практичні заняття, домашній експеримент. Для формування умінь експериментувати необхідним є застосування різноманітних експериментальних завдань, метою яких є формування в учнів важливої психологічної установки: знання потрібні для того, щоб їх застосовувати на практиці. Експериментальні завдання навчають учнів ставити мету експерименту, планувати хід виконання і виконувати експеримент, робити відповідні висновки.

Цікавий навчальний експеримент формує здатність мислити неординарно, по-своєму бачити проблемну ситуацію, вихід з неї; уміння співпрацювати, вступати в партнерське спілкування, проявляючи при цьому толерантність по відношенню до своїх опонентів, необхідний такт, доброзичливість до учасників процесу, спільного знаходження шляхів взаєморозуміння, пошуку істини. Нами сформульовано алгоритм формування експериментальних умінь, який слід врахувати під час організації експериментальної діяльності учнів. Зокрема:

- 1 ознайомлення із завданням та усвідомлення мети діяльності;
- 2 обґрунтування гіпотези, яку можна покласти в основу експерименту;
- 3 визначення умов, необхідних для досягнення поставленої мети дослідження;
- 4 планування дослідження та виконання всіх дій (з дотриманням правил техніки безпеки), що супроводжуються спостереженням за змінами та фіксацією його результатів;
- 5 здійснення (за необхідності) математичних розрахунків результатів вимірювань;
- 6 формулювання висновку про сутність явища або умови перебігу процесу.

Ще одним методом формування дослідницьких умінь є моделювання – дослідження об'єктів пізнання (явищ, пристроїв, процесів), що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригіналу) іншим, подібним до нього (моделлю). На основі аналізу науково-методичної літератури нами

сформульовано алгоритм застосування дій учнів (навчальних прийомів), що складають метод моделювання:

- 1 ознайомлення із завданням та усвідомлення мети діяльності;
- 2 аналіз інформації для виявлення основних частин моделі, що відображають суттєві властивості об'єктів моделювання;
- 3 підбір матеріалів, необхідних для створення моделі певним способом (наприклад, аплікація, оригамі тощо);
- 4 створення моделі (з дотриманням правил техніки безпеки);
- 5 порівняння моделі з прототипом (оригіналом), виявлення відмінностей;
- 6 формулювання висновку про суттєві ознаки об'єктів та їх відображення у моделі).

Таким чином, формування дослідницьких умінь школярів у сучасній школі потрібно, насамперед, з ознайомлення з такими методами пізнання, як спостереження, експеримент, моделювання з особливостями цих методів, з основними структурними елементами, з яких складаються ці методи. Потім необхідно виробити вміння виконувати кожен дію (основну складову діяльності), а надалі сукупність дій. Головне – необхідно сформувати в учнів уявлення про спостереження, експеримент та моделювання як методи наукового пізнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи /За заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2018. 34 с. URL: <https://cutt.ly/Bd7zkzP>.

УДК 373.3.09:001.895

Зюба Дар'я Сергіївна,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта факультету педагогічної та соціальної освіти Миколаївського